

PRÍRUČKA ROMACT

Manuál pre primátorov, starostov,
miestne samosprávy a Rómov, ktorí
chcú zlepšiť životné podmienky
znevýhodnených Rómov

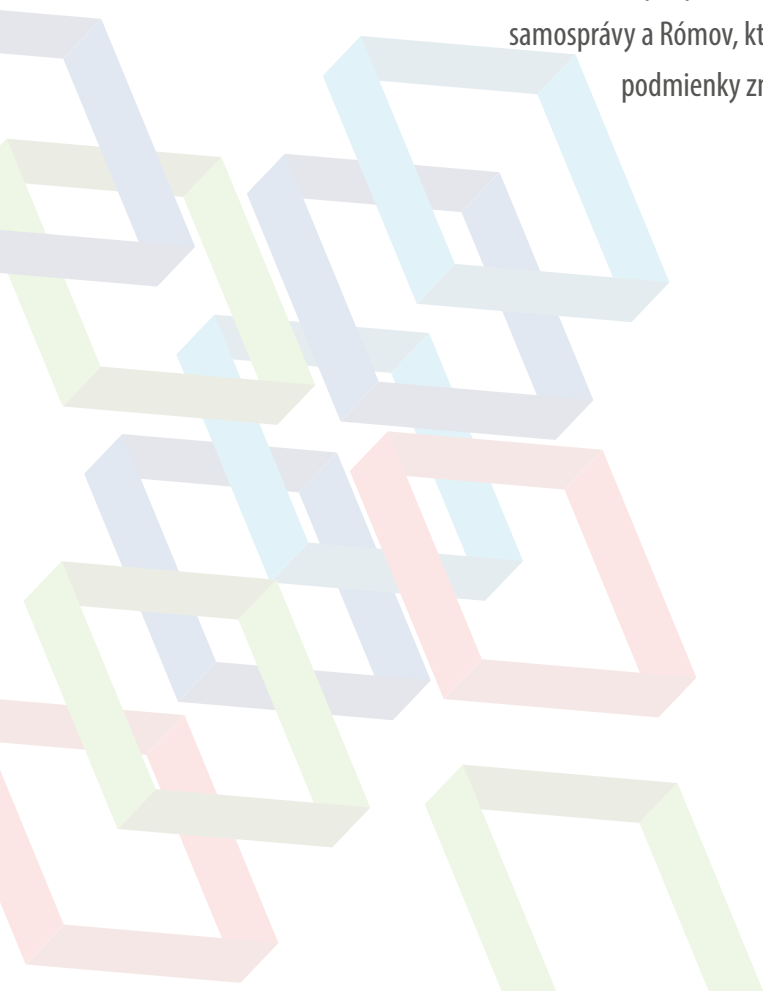

PRÍRUČKA

ROMACT

Manuál pre primátorov, starostov, miestne
samosprávy a Rómov, ktorí chcú zlepšiť životné
podmienky znevýhodnených Rómov

Tento dokument bol vytvorený vďaka
finančnej podpore Európskej únie.
Názory vyjadrené v tomto dokumente
nemôžu byť v žiadnom prípade posudzované
ako oficiálne stanoviská Európskej únie.

Vydané v rámci programu ROMACT
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe-romact.org

© Program ROMACT, September 2016

OBSAH

Ako používať príručku	7
Ako začať proces ROMACT	8
Nájdite správny prístup	8
Zapojte Rómov	9
Dôležité zásady	10
Zamerajte sa sociálne vylúčených and znevýhodnených Rómov	10
Vaša stratégia musí reagovať na miestne potreby	10
Odstráňte prekážky pre prijímateľov služieb	11
Pripravte sa na scenár, že financovanie z EÚ skončí	11
Štyri KROKY k zlepšeniu situácie marginalizovaných Rómov	12
KROK 1: Prijatie záväzku	14
AKT 1 Pochopiť potrebu konať	14
AKT 2 Určiť koordinátora	15
AKT 3 Zazmluvniť facilitátora	17
AKT 4 Zmapovať zainteresované strany	19
AKT 5 Vytvoriť Miestnu pracovnú skupiny pre inklúziu Rómov	19
AKT 6 Pomoc so založením Komunitnej akčnej skupiny (KAS)	21
<i>Ako vysvetliť proces ROMACT verejnosti</i>	24

KROK 2: Dohodnúť sa na potrebách a plánoch	26
AKT 7 Rozhodnúť sa, kde zasiahnuť	26
AKT 8 Koordinácia vyhodnocovania kapacít samosprávy	27
AKT 9 Vyhodnotiť potreby komunity	27
AKT 10 Navrhnuť zoznam priorít komunity	28
KROK 3: Transformovať Zoznam priorít komunity do konkrétnych aktivít a projektov	30
AKT 11 Vytvoriť a prijať Spoločný akčný plán pre inklúziu Rómov	30
AKT 12 Implementovať krátko a strednodobé aktivity	31
AKT 13 Integrovať problémy Rómov do Plánu miestneho rozvoja/stratégie	31
AKT 14 Pripraviť konkrétne činnosti	32
<i>Budovanie kapacity miestnej samosprávy a rómskej komunity v priebehu procesu ROMACT</i>	33
KROK 4: Financovanie, realizácia a monitoring procesu	35
AKT 15 Financovanie aktivít	35
AKT 16 Realizácia aktivít	36
AKT 17 Monitoring a vyhodnocovanie realizácie aktivít s KAS	36
PRÍLOHY	37

V SUSEDSTVE VAŠEJ OBCE SA NACHÁDZA MARGINALIZOVANÁ KOMUNITA

Čo robiť?

V prvom rade je dôležité pochopiť pojem „marginalizovaná komunita v susedstve“. Ide o oblasť, kde žije skupina ľudí, ktorá sa na živote spoločnosti zúčastňuje len obmedzene. Často ide o dlhodobu nezamestnaných alebo nezamestnateľných ľudí s nízkou alebo podpriemernou kvalifikáciou a vzdelaním. Väčšinou sú závislí od príjmov zo sociálnych dávok alebo neoficiálneho zamestnania, často mávajú dlhy. Ich situáciu zhoršuje nedostatočný prístup k službám a konflikty v susedstve.

Keďže marginalizované komunity často tvoria Rómovia, marginalizácii sa zvykne pripisovať etnický rozmer. Za zdroj problémov sa pritom vyhlasuje práve ich etnická príslušnosť. Vraví sa, že Rómovia majú inú kultúru, sú iní, a v extrémnych prípadoch dokonca neschopní prispôbiť sa.

Ak však chápeme marginalizáciu výlučne ako etnický problém, de facto sa vzdávame možnosti riešiť ju. Marginalizácia je pritom v skutočnosti v prvom rade sociálny problém, ktorý treba správne identifikovať a zamerať sa naň.

Táto príručka vám pomôže zlepšiť život všetkým obyvateľom vašej obce vrátane Rómov. Pomôže vám objektívne vyhodnotiť, čo treba vo vašej obci vykonať, naplánovať aktivity so všetkými zúčastnenými, ale ukáže vám aj to, ako sa dajú plány pretaviť do konkrétnych opatrení. Vysvetlí vám aj to, ako sa v prípade potreby možno dostať k finančnej pomoci od EÚ a podobných inštitúcií. Taktiež vám poradí, ako na vašej konkrétnej úrovni dodržiavať povinnosti uložené medzinárodnými dohovormi a národnou legislatívou.

Príručka opisuje metodiku programu ROMACT. Hoci sa zameriava najmä na inklúziu marginalizovaných Rómov, je relevantná aj v prípade iných zraniteľných občanov.

Uplatnenie procesu ROMACT bude náročné, no povedie k pozitívnym zmenám nielen pre miestnych Rómov, ale pre celú obec.

AKO POUŽÍVAŤ PRÍRUČKU

Najskôr si ju celú prečítajte. Získate tak prehľad o tom, aké metódy a nástroje ROMACT obsahuje.

Predtým, než príručku začnete používať, pamätajte na to, že:

1. Všetky jej súčasti majú svoj zmysel, budete potrebovať každú jednu z nich. Niektoré sa vám možno budú zdať menej dôležité, no bez nich sa nedopracujete k požadovanému výsledku.
2. V procese ROMACT je nevyhnutné postupovať krok za krokom. Zmenou poradia krokov môžete ohroziť celkový výsledok.
3. Každá obec je špecifická. Možno preto bude treba metodiku popísanú v príručke prispôbiť na vaše pomery.

Taktiež odporúčame prečítať si publikáciu „Príručka pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni.“¹ Táto príručka poskytuje ďalšie nástroje a príklady dobrej praxe v oblasti realizácie projektov na miestnej úrovni.

1. Autor: Svetová banka a Európska komisia, 2015 <http://bit.ly/2fT6YEO>

AKO ZAČAŤ PROCES ROMACT

V prvom rade treba k procesu ROMACT správne pristúpiť a riadiť sa pritom niekoľkými hlavnými zásadami. Tieto zásady by vás mali sprevádzať celým procesom a za všetkých okolností.

NÁJDITE SPRÁVNÝ PRÍSTUP²

Zlepšovanie životných podmienok marginalizovaných ľudí zahŕňa hlavne opatrenia, ktoré im zabezpečia lepší prístup k vzdelávaniu, zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti, bývaniu a sociálnym službám. Od začiatku si treba uvedomovať, že všetky tieto aspekty bude nutné riešiť integrálne. Marginalizáciu nikdy nespôsobuje jeden faktor, vždy ide o dlhý zoznam.

Jej príčiny sú navyše vzájomne prepojené. Riešenie jednej izolovanej príčiny nepovedie k zmene, situácia musí byť riešená komplexne a všetkým aspektom sa treba venovať súčasne. Podceňovať nemožno žiadnu z príčin neuspokojivej situácie.

Oblasti sa navzájom ovplyvňujú: ak sa nebude riešiť niektorá z nich, zabrzdí to pokrok v ostatných oblastiach. Bez dobrého vzdelania je napríklad ťažko nájsť dobré zamestnanie. Zlé životné podmienky vedú k zhoršenému zdraviu, a to zase ovplyvňuje výkon v škole.

Na druhej strane, vzdelanie, zamestnanie, zdravie a bývanie môže negatívne ovplyvňovať jeden a ten istý faktor. Obnova ciest a zavedenie verejnej dopravy takto napríklad môže zároveň zlepšiť prístup k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti a pracovným príležitostiam.

2. Pozri aj publikáciu „Príručka pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni“, Svetová banka & Európska komisia, 2015 <http://bit.ly/2fT6YEO>.

Nízke vzdelanie, slabá zamestnanosť, zdravie, či biedne bývanie sú často dôsledkom viacerých faktorov, ktoré treba v záujme pozitívnej zmeny riešiť naraz. Postavenie zdravotného strediska bez ďalších zásahov by samo o sebe sotva pomohlo zlepšiť zdravotný stav ľudí. Bude k nemu treba zabezpečiť aj zdravotníkov, sociálnych pracovníkov alebo zdravotných asistentov, ale aj prepravné služby.

Problémy, ktoré trápia Rómov, často zasahujú celú obec, preto ich treba vnímať práve v tomto kontexte. Keď sú verejné služby pre Rómov nízkej kvality, možno predpokladať, že na oveľa vyššej úrovni nebudú ani pre ostatných obyvateľov. Zlepšiť situáciu je úlohou miestnej samosprávy. Metodika ROMACT umožňuje miestnej samospráve a iným organizáciám v jej správe udržateľným spôsobom riešiť problémy sociálne vylúčených a znevýhodnených skupín vrátane Rómov.

Pre účinné a udržateľné riešenia je nevyhnutný integrovaný prístup.

Integrovaný prístup znamená viac ako len kombinovanie sérií krokov. Pri množstve výziev, ktorým čelia rómske komunity, by sa mohol akčný plán zvrhnúť na chaos nekoordinovaných paralelných aktivít bez synergie. Preto je nevyhnutné v prvom rade stanoviť si stratégiu. Udržíme tak koherentnosť a zabránilme fragmentácii činností.

ZAPOJTE RÓMOV

Rómovia vedia, čo potrebujú, prečo to potrebujú, čo im v tom bráni, čo sa dá urobiť, na čo majú prostriedky a čo sa dá udržať.

Prostredníctvom zapojenia samotných Rómov do procesu im do rúk vkladáme opraty vlastnej inklúzie, čím zvyšujeme šancu, že sa nám dosiahnuté výsledky podarí dlhodobo udržať.

Zároveň je dôležité zapojiť aj nerómov, ktorí im poskytnú podporu, vyhneme sa tak stigmatizácii Rómov a umožníme interakciu a spoluprácu medzi Rómami aj nerómami tam, kde majú spoločné záujmy.

DÔLEŽITÉ ZÁSADY

Pri navrhovaní stratégie je dôležité:

- zamerať sa na Rómov, pretože sú sociálne vylúčení a znevýhodnení, nie preto, že sú Rómovia,
- prispôbiť činnosti špecifickým miestnym potrebám,
- riešiť prekážky v prístupe k verejným službám,
- pripraviť sa na scenár, keď EÚ prestane projekt financovať.

ZAMERAJTE SA SOCIÁLNE VYLÚČENÝCH AND ZNEVÝHODNENÝCH RÓMOV

Prioritne sa treba zamerať na integrovanie Rómov žijúcich v zlých podmienkach. Z inkluzívnej stratégie by však mali mať úžitok aj nerómovia v podobnej situácii. Pomôže vám to ovplyvniť vnímanie verejnosti, ktorá sa domnieva, že Rómovia dostávajú z verejných zdrojov viac než ostatní.

VAŠA STRATÉGIA MUSÍ REAGOVAŤ NA MIESTNE POTREBY

Ak sa určitá stratégia vyplatila v jednej obci, ešte to neznamená, že bude vhodná aj pre druhú. Dokonca aj v prípade, že mali rovnaký problém, mohol byť spôsobený rozdielnymi faktormi, a teda aj bude vyžadovať rozdielne riešenia.

V jednej obci napríklad môže byť zlý zdravotný stav obyvateľov spôsobený zlým prístupom k zdravotníckym zariadeniam, zatiaľ čo v druhej môže ísť o dôsledok nedostatku pitnej vody a chýbajúcej kanalizácie.

Ak chceme podniknúť účinné opatrenia, treba identifikovať špecifické zdroje ťažkostí v miestnom kontexte.

ODSTRÁŇTE PREKÁŽKY PRE PRIJÍMATEĽOV SLUŽIEB

Neverte teórii, že ak niečo postavíte, ľudia prídu sami. Ľudia, hlavne takí, ktorí žijú v chudobných komunitách, nemusia automaticky začať využívať nové verejné služby. Ak o týchto službách nevedia alebo si ich nemôžu dovoliť, využívať ich nebudú. Hoci môže byť samotná služba bezplatná, druhotné náklady ako doprava či zisk ušlý pre neprítomnosť v práci môžu byť prívysoké. Ľudí odrádza aj strach z toho, že s nimi bude niekto zle zaobchádzať alebo ich ponížovať. Pri tomto type opatrenia teda treba rozmyšľať nasledovne: „ak to postavíme, ako presvedčíme ľudí, aby prišli?“. V rámci doplnkových opatrení bude treba uľahčiť dostupnosť zariadenia a prispôsobiť jeho využívanie.

PRIPRAVTE SA NA SCENÁR, ŽE FINANCOVANIE Z EÚ SKONČÍ

To, čo ste dosiahli, by po ukončení financovania z EÚ nemalo upadnúť. Prechod na lokálne či štátne financovanie treba vopred naplánovať a zabezpečiť tak udržateľnosť projektu. Možno bude potrebné zabezpečiť financovanie z národných vládnych programov či miestnych rozpočtov. Treba to očakávať a pripraviť sa v predstihu.

ŠTYRI KROKY K ZLEPŠENIU SITUÁCIE MARGINALIZOVANÝCH RÓMOV

Proces ROMACT má štyri KROKY:

Každý **KROK** obsahuje kľúčové aktivity (**AKTY**).

Kroky a príslušné aktivity sú medzi sebou úzko prepojené: proces ROMACT treba chápať ako koherentný celok, nie ako realizáciu vzájomne nesúvisiacich aktivít.

Aby bol proces ROMACT korunovaný úspechom, realizovať musíte všetky **AKTY**.

Realizácia celého procesu ROMACT trvá približne 20 mesiacov.

ČASOVÝ PLÁN ROMACT

mesiac	mesiac 1-5	mesiac 6-10	mesiac 11-15	mesiac 16-20
KROK 1 Prijatie záväzku	AKT 1 Pochopiť potrebu konať			
	AKT 2 Určiť koordinátora			
	AKT 3 Zazmluvniť facilitátora			
	AKT 4 Zmapovať zainteresované strany			
	AKT 5 Zriadiť miestnu pracovnú skupinu			
KROK 2 Dohodnúť sa na potrebách a plánoch	AKT 6 Podporiť vznik komunitnej akčnej skupiny (KAS)	KAS sa bude v celom procese ROMACT zapájať do cyklov AKT-ov na miestnej úrovni		
	AKT 7 Rozhodnúť sa, kedy zasiahnuť			
	AKT 8 Vyhodnotiť kapacity obce			
	AKT 9 Vyhodnotiť potreby komunity			
	AKT 10 Navrhnuť zoznam priorít komunity			
KROK 3 Transformovať plány do konkrétnych aktivít a projektov	AKT 11 Navrhnuť a prispôsobiť Spoločný akčný plán pre inklúziu Rómov (SAP)			
	AKT 12 Krátko a strednodobé činnosti			
	AKT 13 Integrovať SAP do plánu miestneho rozvoja			
	AKT 14 Pripraviť konkrétne činnosti			
KROK 4 Financovanie, realizácia, monitoring	AKT 15 Financovať aktivity			
	AKT 16 Realizovať aktivity			
	AKT 17 Monitoring a vyhodnocovanie			
Vysvetliť proces ROMACT verejnosti				
Navýšovať kapacity samosprávy, KAS/rómskych komunit				

PRIJATIE ZÁVÄZKU

AKT 1 Pochopiť potrebu konať³

Realizácia procesu ROMACT si v prvom rade vyžaduje záväzok zo strany miestnej samosprávy. S plánom riešiť marginalizáciu Rómov a ich začlenenie do spoločnosti by mal súhlasiť nielen primátor/starosta, ale aj väčšina miestneho zastupiteľstva.

Marginalizácia sa často zužuje len na problémy Rómov či tzv. neprispôsobivých občanov. Často sa argumentuje tým, že „Rómovia sú iní“, „nechcú žiť ako my“, „páči sa im v osadách“ alebo „nechcú pracovať a posilať deti do školy“. Tento prístup je prekážkou v snahe veci zmeniť a Rómovia preň vyzerajú ako neprispôsobiví ľudia.

Neschopnosť riešiť marginalizáciu je však veľkým rizikom pre všetkých obyvateľov obce. Nejde len drobnú kriminalitu či iné nelegálne činnosti, ktoré môžu vyústiť do sociálnych nepokojov. Neriešenú situáciu, najmä v lokalitách, kde už eskaluje, môžu ľahko zneužiť pravicoví radikáli.

Pretrvávajúca marginalizácia tiež vedie k rozpadu sociálnej kohézie v obci, zvyšuje sociálne napätie a spôsobuje, že obyvatelia sa s obcou prestávajú identifikovať. Dramatické dôsledky možno pozorovať predovšetkým na deťoch v školách. Ak sa deti v škole necítia dobre a navzájom sa nerešpektujú, je vysoko pravdepodobné, že časom sa to v obci ešte zhorší.

3. Pozri aj Príručku sociálnej inklúzie v obci, Agentura pro sociální začleňování (Česká republika) <http://bit.ly/2dPDyun>.

Práve preto by miestna samospráva mala riešiť marginalizáciu a zamerať sa na všetkých ľudí žijúcich na danom území vrátane Rómov.

Cieľom boja obce s chudobou a vylúčením nie je len zníženie rizík, ale prináša aj príležitosti:

sociálna inklúzia zlepší celkovú kvalitu verejných služieb,

povedie k zvýšeniu hodnoty domov a pozemkov,

zvýši atraktivnosť celej obce ako miesta pre život svojich obyvateľov.

Priláka to investorov a nových obyvateľov s vyššími príjmami a bude viditeľné, že miestna samospráva je dobrým partnerom a vykonáva svoje povinnosti svedomito.

Ak sa situáciu podarí zlepšiť dlhodobo, mnohí z tých, ktorí dnes potrebujú sociálnu a ekonomickú pomoc a sú pre obec záťažou, budú zajtra aktívne prispievať k miestnej ekonomike a spoločenskému rozvoju.

Rozhodnutie realizovať v obci proces ROMACT by malo byť formálne potvrdené písomným rozhodnutím primátora/starostu alebo ešte lepšie, písomným rozhodnutím miestneho zastupiteľstva.

AKT 2 Určiť koordinátora

Keď primátor/starosta rozhodne o realizácii procesu ROMACT v obci, musí za **koordinátora** vymenovať vysokopostaveného člena miestnej samosprávy, ktorý bude zodpovedný za riadenie a monitorovanie procesu ROMACT.

Koordinátor sa zodpovedá primátorovi/starostovi.

JEHO ÚLOHY ZAHŔŇAJÚ:

vytvorenie **Miestnej pracovnej skupiny pre inklúziu Rómov,**

zvolávanie a predsedanie zasadnutiam **Miestnej pracovnej skupiny pre inklúziu Rómov,**

koordinácia **vyhodnocovania kapacít samosprávy,**

koordinácia prípravy **Spoločného akčného plánu pre inklúziu Rómov;**

koordinácia integrácie **Spoločného akčného plánu pre inklúziu Rómov do Plánu miestneho rozvoja,**

koordinácia monitoringu a vyhodnocovania realizácie procesu ROMACT,

informovanie primátora/starostu, mestského zastupiteľstva a verejnosti o realizácii procesu ROMACT.

AKT 3 Zazmluvniť facilitátora

Obec bude potrebovať zazmluvniť **facilitátora**⁵. **Facilitátor** by nemal byť členom mestského zastupiteľstva. S obcou by mal uzavrieť zmluvu v rozsahu trvania procesu ROMACT.

Facilitátor plní viaceré úloh:

- buduje schopnosť miestnej samosprávy a správy navrhovať, financovať a realizovať opatrenia pre inklúziu Rómov,
- pomáha miestnej samospráve vyhodnotiť potreby, identifikovať zdroje a navrhovať riešenia,
- mobilizuje Rómov a rozvíja ich schopnosť stať sa aktívnymi občanmi, najmä prostredníctvom zakladania KAS,
- pomáha Rómom identifikovať a vyjadriť svoje potreby,
- podporuje dialóg a spoluprácu medzi miestnou samosprávou a KAS,
- v skratke, **facilitátor** zabezpečuje správnu realizáciu procesu ROMACT.

Nezávislým spôsobom vedie celý ROMACT proces: nezastupuje ani obec, ani Rómov. **Facilitátor** nie je mediátor..

4. V obciach, kde sa realizuje program ROMACT, **facilitátora** najíma Rada Európy.

JEHO ÚLOHY ZAHŔŇAJÚ:

identifikáciu kapacitných potrieb a koordináciu školení a mentoringu pre miestnu samosprávu a iné miestne inštitúcie, ale aj pre Rómov;

identifikáciu **kapacitných potrieb** a koordinácia tréningu a mentoringu pre miestnu samosprávu a iné miestne inštitúcie, ale aj pre Rómov;

školenie Rómov;

účasť na zasadnutiach **Miestnej pracovnej skupiny pre inklúziu Rómov** a vyhotovovanie zápisníc;

mapovanie zainteresovaných strán;

pomoc so založením **Komunitnej akčnej skupiny (KAS)**;

zvolávanie a moderovanie zasadnutí **KAS** a vyhotovovanie zápisníc;

pomáhanie KAS pri **vyhodnocovaní komunitných potrieb**;

pomáhanie KAS pri **vytváraní Zoznamu potrieb komunity**;

pomáhanie rómskej komunite pri realizácii niektorých aktivít v rámci **Spoločného akčného plánu**;

moderovanie zasadnutí samosprávy a KAS s cieľom pretaviť Spoločný akčný plán do konkrétnych činov;

informovanie samosprávy o možnostiach **financovania**;

informovanie KAS o vývoji v realizácii **Spoločného akčného plánu pre inklúziu Rómov a Plánu miestneho rozvoja**;

pomáhanie KAS pri účasti na monitoringu a vyhodnocovaní realizácie **Spoločného akčného plánu/Plánu miestneho rozvoja**.

Facilitátor musí byť splnomocnený samosprávou a asertívny, aby ho ostatné strany rešpektovali.

Facilitátor musí byť schopný:

- získať prístup ku všetkým zúčastneným stranám, komunikovať a sprostredkovať komunikáciu medzi nimi, od úradov k jednotlivcom,
- prispôbiť svoj diskurz všetkým zúčastneným, v prípade potreby zabezpečiť školenia a prípravu.

Facilitátor zohráva v bezproblémovej a konzistentnej implementácii procesu ROMACT kľúčovú úlohu. Musí sa uistiť, že všetky zúčastnené strany sú informované a závery zo zasadnutia boli zaznamenané. Má na starosť aj logistické aspekty ako plánovanie zasadnutí, pozvánky a celkovú organizáciu.

AKT 4 Zmapovať zainteresované strany

Spolupráca medzi miestnymi inštitúciami a zúčastnenými stranami býva v obci často nedostatočná. Preto je dôležité zmapovať všetky inštitúcie a zúčastnené strany, ktoré spolu v obci koexistujú a vyhodnotiť ich technické, organizačné a ľudské zdroje. Ide o prvý krok pri rozvíjaní spolupráce a synergií.

Mapovanie zainteresovaných strán realizuje **facilitátor** a informácie **priebežne aktualizuje**. **Mapa zainteresovaných strán** (mapa partnerov) je v podstate tabuľka s názvom každej organizácie, jej úlohami a kontaktnými údajmi jej zástupcov (minimálne: mená, telefónne čísla, e-mailové adresy).

K dispozícii je aj **šablóna Mapy zainteresovaných strán ROMACT** (pozri prílohu T3).

AKT 5 Vytvoriť Miestnu pracovnú skupinu pre inklúziu Rómov

Koordinátor v spolupráci s **facilitátorom** na základe **Mapy zainteresovaných strán** pomôžu vytvoriť **Miestnu pracovnú skupinu pre inklúziu Rómov** schválenú primátorom/starostom a miestnym zastupiteľstvom.

PRACOVNÁ SKUPINA ZDRUŽUJE:

predstaviteľov dotknutých súčasti samosprávy a iných miestnych inštitúcií, napr. škôl, zdravotníckych zariadení, kultúrnych a náboženských inštitúcií, atď;

koordinátora;

predstaviteľov rómskej komunity, zvyčajne KAS, ale aj relevantné mimovládne organizácie a občianske združenia;

facilitátora.

Menšie obce často nemajú dostatočné technické a finančné zdroje na to, aby dokázali proces ROMACT realizovať samostatne. V tom prípade by sa mali pokúsiť spolupracovať so susednými obcami, založiť spoločnú Pracovnú skupinu pre inklúziu Rómov a hľadať medzi sebou synergie.

Na začiatku procesu by sa mali každého zasadnutia zúčastniť všetci členovia pracovnej skupiny, aby sa zaistilo, že všetci rozumejú a súhlasia s pracovnými metódami.

Pracovná skupina by sa mala stretávať minimálne raz za mesiac na 3 – 4 hodinovom zasadnutí. Zasadnutiam **pracovnej skupiny** predsedá **koordinátor, facilitátor** vystupuje v úlohe jej tajomníka.

Facilitátor po každom zasadnutí **pracovnej skupiny** spíše zápisnicu, v ktorej zhrnie závery zo zasadnutia a dodá kópie všetkým členov pracovnej skupiny.

Pre úspech pracovnej skupiny je kritická dobrá komunikácia, a to predovšetkým vo veciach participačného plánovania a rozhodovania.

Odporúča sa aj nácvik komunikačných techník so špecifickým zameraním na nadväzovanie a uľahčovanie spolupráce medzi zúčastnenými stranami (miestna samospráva, mimovládne organizácie, iné miestne inštitúcie, verejnoprospešné služby, a ďalšie osoby pracujúce na sociálnej inklúzii znevýhodnených skupín).

AKT 6

Pomoc so založením Komunitnej akčnej skupiny (KAS)

Proces ROMACT nemôže byť účinný, pokiaľ sa doň aktívne nezapoja samotní Rómovia. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je podpora založenia **Komunitnej akčnej skupiny (KAS)** za asistencie **facilitátora**.

Kľúčovou súčasťou procesu ROMACT je pomôcť miestnej rómskej komunite vyjadriť svoje potreby, očakávania, nároky a návrhy.

Dobre fungujúca **KAS** je základným kameňom projektu a podstatne uľahčí prácu aj samospráve.

KAS by sa mala stať samospráve v procese ROMACT partnerom.

KAS MUSÍ BYŤ:

Miestna: Členovia **KAS** musia patriť do miestnej rómskej komunity,

Rozmanitá: Členovia **KAS** by mali byť muži aj ženy rôzneho veku, teda by malo ísť o vzorku celej komunity,

Tím: všetci členovia **KAS** sú si rovní a spolu by sa mali rozhodnúť, kto ich bude reprezentovať na stretnutiach s verejnými orgánmi. V **KAS** by nemala existovať hierarchia,

Demokratická: Rozhodnutia prijíma demokratickým spôsobom. Ak je to možné, prostredníctvom konsenzu na základe vypočutia všetkých názorov v rámci **KAS**,

Otvorená: Každý člen môže **KAS** kedykoľvek opustiť a naopak, neustále je možné prijímať nových členov. Pritom je však dôležité udržiavať v **KAS** základnú skupinu ľudí, ktorá je odhodlaná v procese pokračovať,

Zameraná na komunitný pokrok: Hlavným cieľom **KAS** je zvyšovať blahobyt celej komunity, nielen jej členov,

Transparentná: Všetky rozhodnutia, aktivity a dosiahnuté výsledky **KAS** treba komunikovať ostatným členom komunity,

Konštruktívna: **KAS** sa musí snažiť formulovať konštruktívne návrhy a rátať pritom s povinnosťami, ale aj potrebou kompetencií a zdrojov potrebných pre ich realizáciu,

Založená na ľudskoprávných zásadách: Všetky aktivity **KAS** musia prebiehať v súlade so zásadou rovnosti práv,

Uznávaná: Miestna samospráva musí **KAS** uznávať ako svojho partnera.

Aby bola **KAS** efektívna, mala by:

- sa skladať zo skupiny 5 – 20 stálych členov,
- stretávať sa minimálne dvakrát do mesiaca, hlavne pri realizácii **KROKOV 1 a 2**.
- stretáva sa v čase, ktorý jej členom vyhovuje. Dôležité je identifikovať najvhodnejšie načasovanie zasadnutí (deň v týždni, čas). Zasadnutia by nemali trvať dlhšie ako 3 – 4 hodiny.

Zapojiť ľudí, ktorí nie sú zvyknutí na to, že sa s nimi ostatní radia a že sa môžu zúčastňovať na prijímaní verejných rozhodnutí, nebýva vždy ľahké. Kým KAS začne plne fungovať, môže si to vyžadovať istú dávku trpezlivosti.

Samospráva by mala uľahčiť prácu KAS tím, že im poskytne zasadaciu miestnosť a občerstvenie.

Facilitátor:

- zvoláva zasadnutie **KAS**,
- moderuje zasadnutie **KAS**, ale nepredseda im; jeho úlohou je pomôcť členom KAS vyjadriť svoje potreby a požiadavky komunity,
- počas zasadnutia si robí poznámky a po jeho skončení vyhotoví zápisnicu, ktorý zhŕňa základné body diskusie a závery a obsahuje zoznam účastníkov. Kópie zápisnice potom doručí všetkým členom **KAS** a koordinátorovi.

Marginalizovaní ľudia majú často problém zúčastniť sa podobnej aktivity. Facilitátor im preto pomáha tak, že ich postupne školí a pripravuje. V tejto príručke sa neskôr dočítate, ako také školenie prebieha.

AKO VYSVETLIŤ PROCES ROMACT VEREJNOSTI

Pri realizácii procesu ROMACT je veľmi dôležité transparentne a pravidelne informovať všetkých občanov, nielen Rómov. Aktivity zamerané na inklúziu Rómov často sprevádzajú rôzne nepodložené správy, ktoré sa veľmi rýchlo šíria. Ak sa s nimi nevysporiadate hneď v zárodku, môžu v budúcnosti projekt skomplikovať. Pred tým, ako spustíte konkrétne aktivity ako napríklad plánovanie komunitného centra či stavbu sídliska, obyvateľov treba presne informovať o tom, čo projekt (ne)zahŕňa a aký z neho budú mať úžitok oni sami. Môžete tak predísť protestom, petíciám, či dokonca demonštráciám nespokojných (a zvyčajne nedostatočne informovaných) občanov.

Najdôležitejšie je občanom vysvetliť, že riešenie marginalizácie a inklúzia Rómov budú prínosom pre celú obec.

Komunikujte s verejnosťou o procese ROMACT a vysvetlite jej, ako funguje – je to extrémne dôležité.

AKO HOVORIŤ O PROCESE ROMACT?

Samospráva by mala uvádzať informácie o procese, zasadaniach, aktivitách a projektoch na obecnej informačnej tabuli a internetovej stránke obce. Ďalším praktickým informačným kanálom môže byť bezplatná distribúcia letákov do všetkých schránok. Dôležité dokumenty ako napríklad Spoločný akčný plán by tiež mali byť zverejnené na stránke.

Na miestach, kde ľudia nedostávajú obecné noviny, nečítajú informačné tabule alebo nemajú prístup k internetu (prípadne pred veľkými udalosťami ako napríklad stavba komunitného centra) by mala obec zorganizovať otvorené stretnutie s občanmi, na ktorom:

- bude informovať o plánovanej aktivite,
- vysvetlí, ako podobné služby alebo centrá fungujú v iných obciach,
- zodpovie otázky občanov, atď.

Obec by tiež mala informovať noviny a masmédiá.

Výmena informácií a komunikácia by nemali byť jednosmerné. Spätnú väzbu od obyvateľov týkajúcu sa procesu ROMACT možno získať prostredníctvom dotazníkov na internetovej stránke obce, schránkou na pripomienky na obecnom úrade, ale aj verejnými stretnutiami, na ktorých sa diskutuje o názoroch, riešeníach či návrhoch.

Občania nesmú mať pocit, že sa niečo deje poza ich chrbát a nemajú šancu sa k tomu vyjadriť.

V každom prípade sa treba vyhnúť negatívnemu spôsobu komunikácie. V priebehu celého procesu treba zdôrazňovať pozitívny vývoj a dosiahnuté úspechy.

NIEKOĽKO TIPOV

Komunikujte jasne a zrozumiteľne. Nepoužívajte slová, ktorým ľudia nebudú rozumieť. Vzdialili by ste sa od nich a pôsobili by ste blahosklonne.

Nepoužívajte „európsky žargón“, teda štýl vyjadrovania používaný v administratívnych dokumentoch či žiadostiach o financovanie. Vysvetlite záležitosti jednoducho a jasne.

Používajte konkrétne príklady a pracujte s realitou, v ktorej ľudia žijú.

Jasne vysvetlite, že nové aktivity a služby budú dostupné všetkým občanom, alebo z nich prinajmenšom budú mať všetci úžitok. Ľudia by si nemali myslieť, že z nich bude mať úžitok iba istá privilegovaná skupina.

Vysvetlenie a komunikovanie procesu ROMACT od samého začiatku by malo pomôcť vytvoriť ducha partnerstva a spolupráce medzi miestnou samosprávou a rómskou komunitou, miestnymi orgánmi a neziskovými organizáciami, ale čo je dôležité, hlavne medzi samosprávou a obyvateľmi obce. Obecné aktivity treba zviditeľniť a zabezpečiť im publicitu, môže to pomôcť ovplyvniť negatívny postoj spájajúci sa s opatreniami zameranými na rómsku komunitu.

DOHODNÚŤ SA NA POTREBÁCH A PLÁNOCH

AKT 7 Rozhodnúť sa, kde zasiahnuť

Marginalizácia najčastejšie zasahuje špecifické časti obce. Pre rôzne časti obce sú charakteristické rozdielne životné podmienky, úroveň prístupu k službám, infraštruktúra, zamestnaniu, atď.

Pred začatím procesu ROMACT sa musí samospráva na základe objektívnych informácií rozhodnúť, na ktoré časti obce sa zameria.

Prvá úloha miestnej **pracovnej skupiny** zahŕňa:

- zhromaždenie a triedenie demografických údajov (celková populácia, populácia, ktorej hrozí chudoba, odhad rómskej populácie),
- identifikáciu najchudobnejších oblastí (geografické názvy, ulice, susediace ulice, atď.),
- určenie fyzických hraníc oblastí, v ktorých bude prebiehať intervencia. Hranice rómskych obydľí sú dôležité z hľadiska perspektívy rozvoja, ale aj pri zvažovaní potenciálnych konfliktov medzi rómskymi a nerómskymi časťami obce, služieb dostupných v susediacich častiach obce, potenciálnych konfliktov medzi jednotlivými rómskymi susedstvami, atď.

Ako pomôcka na prípravu takejto analýzy vám poslúži **šablóna Základného prieskumu ROMACT** (pozri prílohu T1).

Primátor/starosta (a miestna samospráva) rozhodnú o špecifických oblastiach, kde sa bude proces ROMACT realizovať.

AKT 8 Koordinácia vyhodnocovania kapacít samosprávy

Facilitátor musí na základe údajov zozbieraných **Miestnou pracovnou skupinou pre Rómsku inklúziu** vyhodnotiť technické, finančné a ľudské zdroje obce.

Vyhodnotením zdrojov obce možno identifikovať kapacity miestnej samosprávy, jej konzultantov a iných relevantných miestnych inštitúcií.

Ako pomôcka na prípravu takejto analýzy vám opäť poslúži **šablóna Mapy zainteresovaných strán ROMACT** (pozri prílohu T2).

AKT 9 Vyhodnotiť potreby komunity

KAS za asistencie **facilitátora** vypracuje **Hodnotenie potrieb komunity**. Identifikácia potrieb a vyhodnotenie prekážok, ktoré bránia ich splneniu, poslúžia samospráve ako základ pre rozpracovanie požiadaviek a návrhov rómskej komunity.

Samotná identifikácia nestačí, treba vyhodnotiť aj prekážky brániace komunite v prístupe k zdrojom, ktoré by jej umožnili splniť si tieto potreby. Príklad: Zlý prístup k zdravotníckym službám môže byť spôsobený viacerými prekážkami: k jestvujúcimi zdravotníckym zariadeniam môže byť komplikovaný prístup verejnou dopravou; Rómovia nemajú osobné doklady, a pod..

Hodnotenie potrieb komunity by malo zhrnúť charakteristiku rómskej komunity, jej potreby, výzvy, ktorým čelí, zdroje a požiadavky.

Členovia KAS by mali vyššie spomínané potreby identifikovať a na základe nich sformulovať požiadavky a očakávania celej komunity.

Facilitátor členom KAS v procese pomáha, ale nesmie ho riadiť.

Ako pomôcka na prípravu takejto analýzy vám opäť poslúži **šablóna Mapy pre vyhodnotenie kapacity komunity ROMACT** (pozri prílohu T4).

AKT 10 Navrhnuť zoznam priorít komunity

Keď pomocou **Hodnotenia potrieb komunity** identifikujete potreby a prekážky, **KAS** za asistencie **facilitátora** vypracuje **Zoznam priorít komunity**, teda zoznam konkrétnych vecí, ktoré komunita žiada.

Facilitátor v prípade potreby poskytne KAS školenie a naučí ju, ako identifikované potreby a prekážky sformulovať v zozname priorít.

Transformácia **Hodnotenia potrieb komunity** na **Zoznam priorít komunity** má tri fázy:

- Fáza 1: KAS** si vezme **Hodnotenie potrieb komunity** a určí prioritu jednotlivých potrieb, teda ich zoradí podľa dôležitosti. Potom nájde spôsoby, ako by sa dalo tieto potreby splniť, vyberie realizovateľné nápady a opäť im určí prioritu.
- Fáza 2: KAS** si prejde možnosti a obchodné ponuky: zistí, akými aktivitami a prístupmi by bolo najlepšie riešiť problémy. Často býva k dispozícii množstvo rôznych spôsobov, ako vyriešiť jeden problém. Na vyriešenie kombinácie potrieb a prekážok možno integrovať aj viacero z nich.

- **Fáza 3: KAS** vytvorí **Zoznam priorít komunity**, ktorý bude obsahovať detailné informácie o tom, čo, kto, dokedy a ako vykoná.

Najdôležitejšie je vybrať aktivity, ktoré efektívne odstránia podstatu negatívnych javov.

Taktiež odporúčame prečítať si aj publikáciu „Príručka pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni.“⁵.

5. Autor: Svetová banka a Európska komisia, 2015 <http://bit.ly/2ft6YEO>

TRANSFORMOVAŤ ZOZNAM PRIORÍT KOMUNITY DO KONKRÉTNÝCH AKTIVÍT A PROJEKTOV

AKT 11 Vytvoriť a prijať Spoločný akčný plán pre inklúziu Rómov

Miestna pracovná skupina pre rómsku inklúziu na základe Zoznamu priorít komunity a Vyhodnotenia kapacít obce napíše **Spoločný akčný plán pre inklúziu Rómov**.

Ak už obec má k dispozícii Akčný plán na zlepšenie situácie Rómov (v rámci implementácie Národnej rómskej stratégie), Miestna pracovná skupina pre rómsku inklúziu by mala preskúmať, ako by sa doň dali integrovať prvky zo Zoznamu priorít komunity a Vyhodnotenia kapacít obce. Treba sa pritom však vyhnúť zdvojeným a nadbytočným stratégiám či plánom a svoju snahu zamerať hlavne na vylepšovanie a realizáciu už jestvujúcich plánov.

Vyššie spomínaný **Spoločný akčný plán** väčšinou zahŕňa tri nasledujúce aktivity:

- Krátkodobé aktivity, ktoré dokáže realizovať samotná rómska komunita (napr. čistenie ciest, príprava priestoru na budovanie ihriska) alebo obec za pomoci zdrojov, ktoré má k dispozícii (napr. pridanie zastávky blízko rómskej časti obce);

- Krátko a strednodobé aktivity, ktoré dokáže obec zabezpečiť zo svojho bežného rozpočtu (napr. zrušenie poplatku za škôlku pre najchudobnejšie rodiny).
- Dlhodobejšie aktivity, ktoré budú musieť byť zahrnuté do (bežného) **Plánu miestneho rozvoja obce** môžu vyžadovať finančnú podporu zo strany štátu alebo EÚ

Keď miestna pracovná skupina odsúhlasí **Spoločný akčný plán**, predloží ho na schválenie **primátorovi/starostovi a miestnemu zastupiteľstvu**.

AKT 12 Implementovať krátko a strednodobé aktivity

Aktivity, ktoré si nevyžadujú financovanie alebo ich možno realizovať pomocou jestvujúcich zdrojov, prípadne ich dokáže realizovať samotná rómska komunita alebo obec či iné miestne inštitúcie.

Implementácia počiatočných aktivít zviditeľní proces ROMACT a prinesie prvé hmatateľné výsledky. Ukáže, že zmena k lepšiemu je možná a pomôže motivovať aj rómsku komunitu, aby sa ďalej zapájala a pomohla jej členom stať sa aktívnymi občanmi.

Facilitátor pomôže rómskej komunite prijať aktivity za svoje vlastné.

AKT 13 Integrovať problémy Rómov do Plánu miestneho rozvoja/stratégie

Akonáhle miestna samospráva prijme **Spoločný akčný plán** alebo aktualizuje **Akčný plán na zlepšenie situácie Rómov** (pozri textové pole AKT 11), ich obsah treba ďalej integrovať do (bežného) **Plánu** alebo **Stratégie miestneho rozvoja**.

Celkový **Plán miestneho rozvoja** by mal reflektovať potreby všetkých obyvateľov obce vrátane Rómov, nemalo by ísť o oddelené stratégie.

Rómska pracovná skupina musí preskúmať, ako sa aktivity zo **Spoločného akčného plánu** dajú čo najlepšie integrovať do **Plánu/Stratégie miestneho rozvoja**.

Dôležité je zabrániť vytvoreniu paralelných stratégií týkajúcich sa rómskej komunity.

AKT 14 **Pripraviť konkrétne činnosti**

Za realizáciu konkrétnych **aktivít** obsiahnutých v **Spoločnom akčnom pláne** vrátane prvkov z **Plánu/Stratégie miestneho rozvoja** je zodpovedná obec.

Príprava aktivity nie je iba technickou záležitosťou, a to hlavne v prípade, keď bude mať dopad na život obyvateľov.

Zlepšovanie kvality infraštruktúry a služieb nebude účinné, pokiaľ neodstránite prekážky, ktoré znevýhodneným Rómom bránia k prístupu k nim.

Obec preto musí vyriešiť nasledujúce otázky:

- finančná dostupnosť:** ak je nová služba príliš drahá, prípadne je síce zdarma, ale vyžaduje privysoké náklady na dopravu, ľudia ju nebudú využívať.
- príležitosť:** ak nová služba od používateľa vyžaduje, aby na dlhší čas odišiel z práce alebo od rodiny, ľudia ju nebudú využívať
- bezpečnosť, dôstojnosť, reputácia:** ak služba používateľov určitým spôsobom stigmatizuje, ľudia ju nebudú využívať.

Miestna samospráva by mala pri príprave aktivít konzultovať KAS, aby sa uistila, že aktivity budú skutočne reagovať na potreby identifikované v priebehu procesu.

Akonáhle dôjde medzi miestnou samosprávou a KAS k dohode, možno pristúpiť k detailom spolupráce.

Zasadnutia samosprávy a KAS by mal moderovať facilitátor.

BUDOVANIE KAPACITY MIESTNEJ SAMOSPRÁVY A RÓMSKEJ KOMUNITY V PRIEBEHU PROCESU ROMACT

Cieľom procesu ROMACT je naučiť sa ako zmeniť obec na miesto, kam patria všetci jeho obyvatelia vrátane Rómov.

Úlohou **facilitátora** je identifikovať **kapacitné potreby** a koordinovať potrebné **školenie** a **mentoring**.

ŠKOLENIE MIESTNEJ SAMOSPRÁVY A INÝCH MIESTNYCH INŠTITÚCIÍ

Zamestnanci miestnej samosprávy vrátane zazmluvnených konzultantov a iných miestnych inštitúcií často potrebujú v mnohých veciach týkajúcich sa sociálnej inklúzie školenie o tom, ako v rámci nej navrhovať opatrenia, ktoré budú účinne a udržateľne reagovať na potreby ľudí, ako plánovať a realizovať projekty, ako sa uchádzať o financovanie od štátu alebo EÚ či ako nastaviť rozpočet.

Zamestnanci miestnej samosprávy a iných miestnych inštitúcií sa tiež často potrebujú naučiť, ako lepšie komunikovať a spolupracovať nielen medzi sebou, ale aj s marginalizovanými Rómami a nerómami. Inými slovami, musia sa naučiť zmeniť svoj prístup a mentálne nastavenie voči otázkam marginalizácie.

Školenie miestnej samosprávy a iných miestnych inštitúcií je taktiež úlohou **facilitátora**. V prípade, že je potrebná technická expertíza, možno najať aj iných špecialistov.

ŠKOLENIE RÓMSKEJ KOMUNITY

Na to, aby sa členovia rómskej komunity stali aktívnymi a informovanými občanmi a zapojili sa do procesu ROMACT, často potrebujú školenie a vedenie⁶. Predovšetkým budú potrebovať pomoc pri vypracovávaní **Hodnotenia potrieb komunity, Zoznamu priorít komunity** a pri jednaniach o **Spoločnom akčnom pláne**. Tiež sa budú musieť naučiť, ako navrhnúť projekt, plánovať a realizovať ho.

Vedenie a školenie členov rómskej komunity, predovšetkým členov **KAS**, je úlohou **facilitátora**.

Aktivity na rozvoj týchto schopností by mali prebiehať od samého začiatku spustenia procesu ROMACT.

6. Pre tento účel možno použiť Programový učebný plán ROMED2:
www.coe-romed.org

FINANCOVANIE, REALIZÁCIA A MONITORING PROCESU

AKT 15 Finančovanie aktivít

Veľa aktivít začlenených do Spoločného akčného plánu, na ktorom sa Pracovná skupina pre inklúziu Rómov dohodne, bude možné realizovať pomocou miestnych zdrojov.

Niektoré (dlhodobejšie) aktivity a projekty, najmä tie, ktoré sú súčasťou bežného **Plánu miestneho rozvoja**, si budú vyžadovať financovanie od štátu alebo od EÚ.

Obce však nanešťastie často nevedia, ako získať prístup k fondom EÚ a ako s nimi správne narábať. Pri uchádzaní sa o finančnú podporu od EÚ a následnom využívaní týchto zdrojov sa treba zamerať na nasledujúce veci:

- národnú stratégiu integrácie Rómov,
- výzvy na podávanie návrhov, ktoré zverejňujú štátne orgány,
- zladit' aktivity v Pláne miestneho rozvoja s týmito výzvami,
- naučiť sa, ako sa podáva žiadosť o financovanie,
- splniť pritom stanovené administratívne požiadavky,
- byť reálne schopný po poskytnutí financovania plánované aktivity skutočne realizovať.

Facilitátor pritom obci pomáha získavať informácie o možnostiach financovania a pri vyhľadávaní odborníkov, ktorí poskytnú technickú podporu pri uchádzaní sa o financovanie a riadení projektov.

Facilitátor pritom musí o plánovaných žiadostiach a ich obsahu informovať aj KAS.

AKT 16 Realizácia aktivít

Moment, keď dochádza k realizácii aktivít navrhnutých KAS, je v procese ROMACT veľmi dôležitý.

Podstatné, je, aby obec naďalej:

- za pomoci **facilitátora** informovala **KAS** o realizácii aktivít.
- Treba do nich zapojiť celú rómsku komunitu. Zapojenie rómskej komunity znamená, že Rómov pozveme, aby prispeli svojou troškou, a pritom im vysvetlíme, aký úžitok z aktivít budú sami mať a aké nové služby dostanú k dispozícii.

AKT 17 Monitoring a vyhodnocovanie realizácie aktivít s KAS

Akonáhle je k dispozícii financovanie a aktivity sa spustia, je dôležité monitorovať a vyhodnocovať proces ich realizácie. **Samospráve** a **KAS** to pomôže identifikovať možné ťažkosti a na základe toho aktivity operatívne prispôbiť.

Pri každej aktivite sa musí relevantné oddelenie samosprávy alebo inštitúcia a **KAS** rozhodnúť, čo konkrétne sa bude monitorovať, kto bude mať na starosť zbieranie informácií a koho bude informovať.

Tým, že **KAS** bude neustále zapojená do všetkých aktivít, umožníme budúcim prijímateľom nových služieb pochopiť, že tieto aktivity povedú k zlepšeniu ich situácie, a zároveň budú priebežne informovaní o tom, k akému pokroku už došlo. Tým, že budeme **KAS** dôverovať, motivujeme ju k zodpovednejšiemu prístupu a pochopeniu, že ide o jej vlastnú zásluhu.

Pre viac informácií o tom, ako zorganizovať participačný monitoring a vyhodnocovanie pozri publikáciu „Príručka pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni“.

PRÍLOHY

Posledné formuláre nasledujúcich príloh :

- **T1** – Šablóna základného prieskumu ROMACT
- **T2** – Šablóna pre vyhodnotenia kapacít obce ROMACT
- **T3** – Mapa zúčastnených strán ROMACT
- **T4** – Šablóna pre vyhodnotenia kapacít kamunity ROMACT
- **T5** – Šablóna spoločného akčného plánu ROMACT

sú dostupné na stiahnutie na našej webstránke v sekcii « Zdroje » :

<http://coe-romact.org/resources>

Taktiež môžete ísť priamo na stránku prostredníctvom oskenovania QR kódu uvedeného nižšie vaším smartfónom.

Naša webová stránka je mobile friendly.

Aplikácia QR čítačka je potrebná na odkrytie QR kódu.

Aplikáciu QR čítačka si môžete stiahnuť do vášho smartfónu cez Obchod - mobilné aplikácie.

This image shows a full page of a notebook or worksheet. It features approximately 20 evenly spaced horizontal dotted lines across its entire width, providing a guide for handwriting practice. The background is plain white, and there are no margins, text, or other markings present.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

ROMACT

SK

www.coe-romact.org

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe